

Cyngor Sir Ynys Môn	
Adroddiad i:	PWYLLGOR GWAITH
Dyddiad:	25 Hydref 2022
Pwnc / Testun:	Rhaglen ARFOR 2
Deilydd(ion) Portffolio:	Y Cynghorydd Carwyn Jones
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Christian Branch
Awdur yr Adroddiad: Tel: E-bost:	Dewi G Lloyd, Rheolwr Adfywio 01248 752483 dewilloyd@ynysmon.llyw.cymru
Aelodau Lleol:	Yn berthnasol i'r holl Aelodau Etholedig

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau

A1 Cytuno y bydd Cyngor Sir Ynys Mon yn gweithredu ar y cyd efo awdurdodau sirol eraill perthnasol fel partner yn Rhaglen ARFOR 2;

A2 Awdurdodi'r Pennaeth Gwasanaeth – Rheoleiddio a Datblygu Economi i wneud y canlynol, gyda chytundeb y Pennaeth Cyllid o safbwynt penderfyniadau cyllidol, a Cyfreithiwr y Cyngor o safbwynt cytundebau cyfreithiol :-

- a) Derbyn telerau cytundeb(au) rhanbarthol yn ymwneud a rhaglen ARFOR 2;
- b) Derbyn cyllid ARFOR 2 a rheoli'r cyllid yma yn unol ag amodau'r cyllid;
- c) Gweinyddu cynlluniau a grantiau ARFOR 2 sy'n gyfrifoldeb arnom;
- d) Cynrychioli'r Cyngor mewn gweithgareddau rhanbarthol ARFOR 2, yn cynnwys cytuno manylion y rhaglen sy'n berthnasol i Ynys Mon.

RHESYMAU

1. CYLLID ARFOR 2

Mae £11 miliwn mewn cyllid refeniw wedi ei ymrwymo gan Lywodraeth Cymru i wedd bellach o'r Rhaglen Arfor hyd at Fawrth 2025. Mae Cyngorau Gwynedd, Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gâr wedi bod yn cyd-drafod defnydd y gyllideb a rheolaeth y Rhaglen, a bu cyhoeddiad gan Lywodraeth Cymru am y Rhaglen newydd ar y 10fed Hydref 2022

2. RHAGLEN ARFOR 1 (2019-21)

2.1 Dyfarnwyd £2m mewn refeniw ar gyfer rhaglen Arfor gan Adran Economi LLC yn y cyfnod 2019/20 a 2020/21 i siroedd Mon, Gwynedd, Ceredigion a Sir Gar "***beilota dulliau a prosiectau gwahanol i hybu entrepreneuriaeth, twf busnes a cydnherthedd cymunedol gyda ffocws ar hybu defnydd y Gymraeg***" ac "***.. i hwyluso dulliau newydd ac arloesol o hybu datblygiad economaidd yn y rhanbarth.***"

2.2 Gosodwyd pedwar targed gan LC – dau yn ymwneud a'r economi a dau yn ymwneud a'r Gymraeg.

	Targedau wedi eu gosod gan Lywodraeth Cymru yn y Llythyr Cynnig
1	Hybu mentrau a chefnogi twf busnes mewn ardaloedd lle mae canran uchel o'r bobl yn siarad Cymraeg
2	Sicrhau swyddi gwell sy'n talu'n well i gadw pobl leol yn yr ardaloedd hyn ac annog pobl sydd wedi gadael i ddod yn ôl
3	Hyrwyddo gwerth dwyieithrwydd a'r Gymraeg mewn busnesau
4	Annog busnesau a phobl sy'n symud i ardaloedd gwledig i werthfawrogi a defnyddio'r Gymraeg

2.3 Adroddwyd ar y bwriad i'r Pwyllgor Gwaith ar y 15.07.2019 ble penderfynwyd cefnogi a gweithredu Rhaglen Arfor ar Ynys Mon, ac i awdurdodi y Pennaeth Gwasanaeth Rheoleiddio a Dablygu Economaidd i :-

- a) dderbyn y cyllid Arfor gan Lywodraeth Cymru trwy Gyngor Gwynedd a'i ddefnyddio ar weithgaredd cymwys;
- b) weithio mewn partneriaeth efo Cyngor Gwynedd neu gynghorau eraill ardal Arfor er mwyn gweithredu'r rhaglen;
- c) weithio mewn partneriaeth efo Menter Mon er mwyn gweithredu'r rhaglen Arfor;
- d) weithredu rhaglen grantiau o'r gronfa Arfor i gynlluniau cymwys.

Mae'r adroddiad newydd yma yn gofyn am awdurdod tebyg i weithredu'r rhaglen newydd.

2.4 Ar Ynys Mon, gwiredwyd y cynlluniau canlynol gyda £468k o gyllid refeniw:-

- **Grantiau Busnes**– rhoddwyd cyngor a grantiau i 22 o fusnesau oedd am fentro i fuddsoddi a sefydlu neu dyfu busnes;
- **Grantiau Iaith mewn Busnes** – rhoddwyd cyngor a grantiau bach i 48 busnes oedd am wneud mwy o ddefnydd o'r Gymraeg;
- **Llwyddo'n Lleol 2050** – cefnogwyd 14 o bobl ifanc lleol i fentro o fewn eu cymunedau, a bu gwaith hyrwyddo i eraill ddilyn eu hesiampl (ar y cyd efo Gwynedd);
- Creu llyfryn hybu'r Gymraeg yn gyffredinol ac un penodol i fusnesau, a sbarduno gwella adran gwybodaeth am y Gymraeg ar wefan y Cyngor.

2.5 Cyngor Gwynedd oedd yn arwain y rhaglen a'r broses cydlynu rhanbarthol, yn cynnwys cynnal cyfarfodydd Bwrdd Arfor a Grwp Swyddogion Arfor, a hawlio'r cyllid gan Lywodraeth Cymru. Comisiynwyd strategaeth ac adolygiad allanol, a cynllun marchnata Bwrllwm Arfor i hyrwyddo enghreifftiau o lwyddiant lleol. Fe arweiniodd Gwynedd hefyd ar gais cyllid 'Arfor Cyfalaf' ar ran Gwynedd a Mon, a derbyniodd Ynys Mon £160k i roi grantiau Arfor pellach i gefnogi pump cynllun buddsoddi cyfalaf sylweddol gan fusnesau a mudiadau ar yr Ynys.

2.6 Gweinyddwyd elfenau o'r gwaith ar Ynys Mon gan Menter Mon. Roedd panel grantiau Mon yn cynnwys swyddogion o'r Cyngor Sir, Busnes Cymru, Hwb Menter, a Menter Iaith Mon. Adroddwyd cynnydd hefyd drwy stwythurau adolygu prosiectau'r gwasanaeth, ac i Fforwm Iaith Mon.

2.7 Ar gyfer Mon, dyfarnwyd cyfanswm o 75 grant i gefnogi: 42 busnes yn bodoli, 18 busnes newydd, 60.5 swydd newydd, 108.5 swydd yn bodoli, 36 cynnyrch neu wasanaeth newydd, £750k+ o fuddsoddi preifat. Dyma oedd yr allbynau manwl ar gyfer Ynys Mon :-

Mesur	Nifer	Mesur	Nifer
Grant Busnes Arfor	22	Lleoliad Gwaith	8
Grant Iaith Arfor	48	Codi Trosiant	42
Grant Arfor Arall	12	Cynnyrch Newydd	36
Swm Grant Arfor	£551,463	Gwella Eiddo	36
Swm Prosiect Cyfan	£1,392,833	Gwella arwyddion	34
Swm Gwario Preifat	£763,219	Codi Defnydd Iaith	48
Busnes yn Ehangu	42	Cymwyster Iaith	5
Busnes Newydd	18	Cymwyster Arall	3
Creu Swyddi	60.5	Cadw Swyddi	108.5
Allbynau Eraill	Ehangu cynulleidfa radio cymunedol, Creu stiwdio teledu ar Ynys Mon, Ehangu cynllun Wifi cymunedol / Lorawan		

2.8 Amharwyd yn sylweddol ar gyfnod gweithredu'r Rhaglen gan y pandemig coronfeirws. Er gwaetha hyn a'r gyllideb gymedrol, adroddodd y gwerthusiad rhaglen ei fod wedi gwneud gwahaniaeth yn cynnwys cefnogi nifer sylweddol o fusnesau a swyddi newydd, a sefydlu'r arfer o gydweithio rhwng aelodau a swyddogion y bedair sir.

3.0 BWRIAD RHAGLEN ARFOR 2 (2022-2025)

3.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi £11 miliwm pellach i gynnal ail wedd i'r Rhaglen hyd at Fawrth 2025. Y proffil blyneddol sydd wedi ei roi ydi hyn : 2022/23: £3M, 2023/24: £4M, 2024/25: £4M.

3.2 Yn Ebrill 2022, cyflynodd Bwrdd ARFOR (sef Arweinyddion y pedair Sir) 'Gynnig Amlinello' ar gyfer ail wedd y Rhaglen i Lywodraeth Cymru yn gosod allan rhesymeg, pwrpas, amcanion strategol ac egwyddorion ar gyfer ARFOR 2. Amgeir y Cynnig Amlinello yn Atodiad 1. Cadarnhawyd dymuniad i barhau i gydweithio ar sail y pedair sir, i'r pwrpas canlynol: "**Cefnogi'r cymunedau sy'n gadarnleoedd y Gymraeg i ffynnu drwy ymyraethau economaidd fydd hefyd yn cyfrannu at gynyddu cyfleoedd i weld a defnyddio'r Gymraeg yn ddyddiol.**"

3.3 Mewn ymgynghoriad gyda swyddogion Llywodraeth Cymru (yr Adran Economi a'r Uned Iaith Gymraeg) mae swyddogion y pedair sir wedi datblygu cynigion ar gyfer trosi'r amcanion strategol yn brosiectau i'w cyflawni. Mae ymarferoldeb gwario £3M yn ystod 2022/23 yn fater sy'n cael ei drafod efo Llywodraeth Cymru.

4.0 ELFENAU ARFOR 2 ARFAETHEDIG

4.1 Llwyddo'n Lleol 2050

Esblygiad o'r prosiect i gefnogi pobl ifanc i fentro o fewn eu cymunedau cynhenid oedd yn weithredol yng Ngwynedd a Môn yn unig yn ystod gwedd gyntaf y Rhaglen ARFOR ar draws y pedair sir. Bydd y cynllun yn parhau i gefnogi pobl ifanc i fentro drwy gyfuniad o gefnogaeth a chymorth ariannol ond hefyd yn ymestyn i gefnogi teuluoedd ifanc i aros neu

ddychwelyd i'r ardal ynghyd â cheisio newid canfyddiadau'r grwpiau targed ynglŷn â'u gallu i gyflawni eu dyheadau yn lleol. Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ac yn cael ei wireddu'n rhanbarthol drwy gomisiwn wedi ei reoli gan yr awdurdod arweiniol.

4.2 Cymunedau Mentrus

Adeiladu ar y cronfeydd cefnogi busnes llwyddiannus oedd ar gael gan y pedair sir yn ystod gwedd gyntaf y Rhaglen Arfor drwy ddarparu cefnogaeth ariannol ac ymarferol i fentrau masnachol, cymdeithasol a chymunedol i sefydlu a datblygu. Bydd y gweithgaredd yn canolbwyntio ar fentrau sydd yn manteisio ar rinweddau unigryw eu cymunedau (yn cynnwys y Gymraeg) ac/neu sydd yn cylchdroi arian o fewn eu hardal er mwyn cynyddu faint o gyfoeth sydd yn cael ei gadw'n lleol. Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ond yn cael ei wireddu'n lleol gan y siroedd unigol (er gyda phwyslais ar gydlynu a chysoni'r ddarpariaeth) gyda cyllideb drafft fesul sir o £1.25M dros y cyfnod.

4.3 Cronfa Her Arfor

Sefydlu cronfa strategol i ganiatáu sefydliadau (yn cynnwys y Cyngorau) i sicrhau adnoddau i ddatblygu a threalu gweithgareddau o fewn ardal ARFOR fydd yn cyflawni amcanion strategol y Rhaglen. Bydd y Gronfa yn ymateb i'r casgliadau yng ngwerthusiad gwedd gyntaf y Rhaglen Arfor fod angen cynnig cyfle i ystod ehangach o sefydliadau gyda diddordeb yn y maes i gyfrannu ac yn caniatáu i weithgaredd newydd gael ei gomisiynu yn ystod oes Arfor. Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ac yn cael ei reoli'n rhanbarthol gan yr awdurdod arweiniol gyda mewnbwn yr holl siroedd.

4.4 Cryfhau hunaniaeth cymunedau Arfor

Bydd y cynllun yn adeiladu ar waith blaenorol i hyrwyddo arfer da a'r defnydd o'r Gymraeg. Bydd y gwaith yn hyrwyddo hunaniaeth cymunedau gyda dwysedd uchel o siaradwyr Cymraeg ac yn sbarduno teyrngarwch trigolion lleol drwy ledaenu negeseuon cadarnhaol am eu hardal a Gorllewin Cymru yn ei gyfanrwydd. Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ac yn cael ei wireddu'n rhanbarthol drwy gomisiwn wedi ei reoli gan yr awdurdod arweiniol.

4.5 Dysgu o'r Rhaglen Arfor

Rhinwedd allweddol o'r Rhaglen Arfor yw sbarduno cydweithio a rhaedru dysgu ynglŷn â'r maes. Bydd y cynllun yn sicrhau fod monitro a gwerthuso canlyniadau ac ardrawiad Arfor yn ganolog i'r Rhaglen, ynghyd â sicrhau fod strwythurau i rannu'r gwersi o'r Rhaglen a'i weithgaredd yn cael eu sefydlu o'r cychwyn. Bydd y cynllun yn weithredol ar draws y pedair sir ac yn cael ei wireddu'n rhanbarthol drwy gomisiwn wedi ei reoli gan yr awdurdod arweiniol.

5.0 RHEOLI ARFOR 2

5.1 Y bwriad ydi y bydd ail wedd y Rhaglen ARFOR yn parhau i gael ei arwain gan Fwrdd yn cynnwys Arweinyddion y pedair sir, ac yn cael ei gefnogi gan Grŵp Swyddogion yn cynnwys swyddogion uwch yn cynrychioli'r pedair sir, ynghyd â chynrychiolwyr o Lywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Mae siroedd Ynys Môn, Ceredigion a Sir Gâr wedi datgan dymuniad i Gyngor Gwynedd barhau i gydlynu / arwain y rhaglen ar ran y pedair sir.

5.2 Mae cytundeb cyfreithiol rhwng y siroedd eisoes wedi ei greu ar gyfer gwedd gyntaf y Rhaglen ARFOR, ble gwariwyd mwyafrif y gyllideb gan y siroedd unigol. Mae'r prif wahaniaethau yn yr ail wedd yn cynnwys cyllideb sylweddol uwch a'r bwriad ar gyfer cyd-gomisiynu gllawer o weithgaredd rhanbarthol a llawer o'r gyllideb drwy'r corff arweiniol. Mae risciau posib wrth fod yn rhan o drefniadau rhanbarthol fel hyn, ond ystyrir bod y tebygrwydd o oblygiadau negyddol yn codi yn isel. Bydd y cytundeb newydd ac yn rhyw gomisiynau ar y cyd angen eu adolygu yn ofalus i sicrhau bod y risciau i Gyngor Sir Ynys Mon yn dderbyniol.

5.3 Bydd Cyngor Gwynedd yn penodi Rheolwr Rhanbarthol i'r Rhaglen. Bwriedir rhoi cyfraniad i bod sir unigol at gostau cyfwerth 0.5 swyddog am y cyfnod. Eglurwyd bod tua 5% o'r gwariant sirol yn cyd-fynd a cyfradd gallu hawlio costau staffio rhaglenni eraill gan LC, a tra'n gyfyngedig mae'n fwy na'r costau staffio Cyngor ellid ei hawlio dan Arfor 1.

6. RHESYMAU AM YR ARGYMHELLION

6.1. Mae modd i Ynys Mon elwa yn sylweddol drwy fod yn rhan o'r rhaglen newydd a derbyn y cyllid / buddion perthnasol, gyda lefel tebygol y cyllid sirol yn £1.125M;

6.2 Mae'r gweithgaredd arfaethedig yn esblygiad o waith blaenorol y rhaglen gan roi sylw penodol i'r gwersi a ddysgwyd, ond mae rhai agweddau newydd, ac mae angen sicrhau gwarchod buddiannau'r Ynys a'r Cyngor mewn unrhyw drefniadau newydd ar y cyd a siroedd eraill a Llywodraeth Cymru.

7. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

7.1 Bu cyhoeddiad gan Lywodraeth Cymru am y rhaglen newydd ar y 10fed Hydref 2022, a bydd Cyngor Gwynedd yn hysbysebu'r cynlluniau rhanbarthol ar wefan gwerthwchigymru.llyw.cymru ac yn hysbysebu swydd y rheolwr rhaglen rhanbarthol.

7.2. Bydd Llywodraeth Cymru yn anfon llythyr cynnig cyllid i Gyngor Gwynedd, a bydd Cyngor Gwynedd yn anfon cytundeb efo'r llythyr cynnig i'r siroedd eraill ei gytuno.

7.3. Bydd gwaith yn cymeryd lle i sefydlu'r Grant Cymunedau Mentrus sirol a rhoi trefniadau a capasiti yn ei le i'w weinyddu, gyda'r bwriad o'i lansio o fewn y flwyddyn ariannol gyfredol.

7.4 Bydd cyfleon i Ynys Mon elwa o'r cronfeydd rhanbarthol hefyd, a bydd rol i'r Cyngor sicrhau hynny.

B – Pa opsiynau eraill bu i chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?

Yr opsiwn arall fyddai dewis peidio ymuno yn y rhaglen newydd – nid ydym wedi adnabod rheswm na risciau fyddai yn cyfiawnhau argymell hynny.

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Er mwyn rhoi awdurdod ffurfiol i ymuno mewn rhaglen newydd sylweddol a derbyn a gweinyddu cyllid newydd sylweddol

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Bydd – os oes cefnogaeth i'r amcan perthnasol yng nghynllun y Cyngor

D – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae'r penderfyniad yn ymwneud a sicrhau a defnyddio cyllid allanol. Fel gyda rhaglenni grant eraill tebyg, bydd sefydlu/ rheoli/ cau y rhaglen yn rhoi rhai galwadau ar adnoddau staffio'r Cyngor sydd o fewn cyllidebau presennol.

Dd – Asesu'r effeithiau posibl (os yn berthnasol):

1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Mae gweithredu'r rhaglen ARFOR newydd yn is-amcan penodol yng nghynllun newydd y Cyngor
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol? Os felly, sut?	Na, ond bydd y rhaglen yn cyllido gweithgareddau ychwanegol sy'n cyfrannu i amcanion yr Awdurdod
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn? Os felly, rhowch wybod gyda phwy.	Do – Cynghorau Sir Gwynedd/ Ceredigion/ Sir Gar a Llywodraeth Cymru
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen, gan gynnwys y rheini y byddai'r penderfyniad yn cael effaith uniongyrchol arnynt? Esboniwch sut.	Mae adborth busnesau a mentrau cymunedol a cynghorwyr busnes wedi ei ystyried wrth greu'r rhaglen newydd
5	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar y grwpiau a warchodir o dan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Ni ragwelir effaith negyddol

6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad yn ei gael ar y rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.	Ni ragwelir effaith negyddol, a gallai fod sgil effeithiau cadarnhaol ee creu swyddi newydd
7	Nodwch unrhyw effeithiau posibl y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Mae amcanion y rhaglen yn cynnwys creu buddion o safbwynt defnydd y Gymraeg

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	Gofynwyd bod adroddiad hefyd i'r Pwyllgor Sgriwtini, a cynnwys mwy o wybodaeth am Arfor 1 yn yr adroddiad
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	Bydd angen ystyriaeth gofalus i unrhyw gais i dderbyn 'joint liability' ar gyfer prosiectau mae sir arall yn ei arwain. Bydd angen i grantiau fodloni rheoliadau sybsidi newydd y DU. O ystyried yr amserlu yn hwyr yn y flwyddyn ariannol, efallai na fydd yn bosib gwario'r gyllideb rhanbarthol a ddangosir ar gyfer Blwyddyn 1.
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	Sylwadau ynglyn a mater 'joint liability' a defnyddio geiriad o adroddiad Gwynedd – wedi adlewyrchu yn y fersiwn terfynol
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	
7	Caffael	
8	Sgriwtini	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio i ystyried Rhaglen Arfor
9	Aelodau Lleol	

ARFOR Gwedd II (2022/23 – 2024/25)

CYNNIG AMLINELLOL

[Rhesymeg](#)

Yn Sir Gâr, Gwynedd, Ceredigion ac Ynys Môn ceir y mwyafrif llethol o'r cymunedau sydd â dwysedd uchel o siaradwyr Cymraeg. Mae'r cymunedau hyn yn allweddol i gynnal bywiogrwydd y Gymraeg a'i barhad yn iaith beunyddiol.

Mae heriau economaidd y bedair sir – megis cyflogau isel, tan-gyflogaeth a gweithlu sy'n crebachu - yn gyffredin i llawer o ardaloedd gwledig ac ymylol yng Nghymru a thu hwnt; ond mae ardrawiad yr heriau hyn ar y Gymraeg yn unigryw ac yn bellgyrhaeddol.

Mae ffyniant cadarnleoedd y Gymraeg yn amodol ar fwy na gwaith a thâl, ond gellir rhesymu fod anallu'r economi i gefnogi trigolion i gyflawni eu dyheadau - a cynnal llefydd llewyrchus - yn andwyol.

[Pwrpas](#)

Cefnogi'r cymunedau sy'n gadarnleoedd y Gymraeg i ffynnu drwy ymyraethau economaidd fydd hefyd yn cyfrannu at gynyddu cyfleoedd i weld a defnyddio'r Gymraeg yn ddyddiol.

[Amcanion strategol](#)

1. **Creu cyfleoedd i bobl a teuluoedd ifanc (≤ 35 oed) i aros neu i ddychwelyd i'w cymunedau cynhenid** - gan eu cefnogi i lwyddo'n lleol drwy fentro neu ddatblygu gyrfa a sicrhau bywoliaeth sydd yn cyflawni eu dyheadau.
2. **Creu cymunedau mentrus o fewn y fro Gymraeg** - drwy gefnogi mentrau masnachol a chymunedol sy'n anelu i gadw a chynyddu cyfoeth lleol gan fanteisio ar hunaniaeth a rhinweddau unigryw eu hardaloedd.
3. **Uchafu budd gweithgaredd drwy gydweithio** - drwy sefydlu meddylfryd dysgu drwy wneud a gwella parhaus, dysgu o weithgaredd o fewn ardaloedd unigol ac yna ei ymestyn, ond gyda teilwra i amgylchiadau lleol.

4. **Cryfhau hunaniaeth cymunedau sydd â dwysedd uchel o siaradwyr Cymraeg** - drwy gefnogi defnydd a gwelededd y Gymraeg, annog naws am le a theyrngarwch lleol, ynghyd â chynyddu ymwybyddiaeth o'r hyn sy'n gyffredin ar draws y rhanbarth.

Egwyddorion gweithredu

- Cydweithio, cyd-gynllunio a rhannu gwersi.
- Cynyddu dealltwriaeth o'r broblem a gwella'n barhaus gan adeiladu ar yr hyn gyflawnwyd yn ystod gwedd gyntaf ARFOR.
- Sicrhau fod gwerthuso yn rhan integredig o'r rhaglen.
- Ychwanegu gwerth ac ategu gweithgareddau prif ffrwd (datblygu ieithyddol a datblygu economaidd) neu cyfarch blychau yn y darpariaeth.
- Canolbwyntio ymdrech ar nifer bach o themâu craidd fel bo modd mesur effaith ond parhau i dorri tir newydd a threialu syniadau.
- Gweithredu ar sail pedair sir gyda golwg ar wersi i ardaloedd eraill a'r sgôp i ymestyn ffiniau daearyddol yn y dyfodol.
- Cyfrannu'n gadarnhaol i themâu llorweddol; lleihau ôl troed carbon, sgiliau, arloesedd a'r defnydd o dechnoleg.

Ff – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):

Gwefan rhanbarthol rhaglen Arfor <https://www.rhaglenarfor.cymru/>

Tudalen Arfor sirol gwefan y Cyngor Sir
<https://www.ynysmon.llyw.cymru/cy/Busnes/Adfywio/ARFOR-ar-waith.aspx>

Cyhoeddiad Llywodraeth Cymru ar y 10fed Hydref 2022
Cymraeg: <https://llyw.cymru/rhaglen-arfor-2-gwerth-11-miliwn-i-hybu-ffyniant-economaidd-mewn-cymunedau-cymraeg>

Gwerthusiad Rhaglen Arfor 1 gan gwmni Wavehill –ar www.rhaglenarfor.cymru

Gwerthusiad Rhaglen Arfor 1 Ynys Mon gan CSYM